

ВИСНОВОК
рецензента
Вашкевича Віктора Миколайовича,
доктора філософських наук, професора,
завідувача кафедри
соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
про наукову новизну,
теоретичне та практичне
значення результатів дисертації
Мринської Наталії Олександрівни
«Мужність бути особистістю в ситуації інвалідності
(екзистенційні та соціокультурні аспекти)»
поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії
за спеціальністю 033 – Філософія

Актуальність теми дослідження обумовлено наявністю даної проблеми у дисертантки, яка знаходиться у пошуках виходу з трагічної ситуації за допомогою методів й світоглядного потенціалу філософської антропології. Людина з інвалідністю здатна оцінити не лише соціальні, а моральні проблеми соціуму й окреслити шляхи їх подолання.

Проблема людини з інвалідністю, як повноцінного члена сучасного суспільства, стосується не лише ситуації сприйняття її соціумом, а й особистими переживаннями людини. Осягнення внутрішнього світу людини з інвалідністю, її екзистенціальних проблем, комунікації з Іншими, стає актуальним на тлі становлення гуманістичного суспільства.

Поняття «інвалід», замінено на менш образливе і персоналізоване «людина з інвалідністю», «особа з інвалідністю» та інші (закон №2249–VII). Але основні визначення «людина з обмеженими можливостями» та «людина з особливими потребами», якими користуються в повсякденній мові, є приховано-дискримінаційними і не відповідають духовно-душевному стрижню існування особистості в ситуації інвалідності. Саме вони накладають основний відбиток на

сприйняття людини з інвалідністю суспільством. Ці терміни ствердилися в нашому житті і стали звичайними висловлюваннями, але вони не закріплені в жодному з документів, тому знайти витoki і авторство цих визначень неможливо.

При цьому майже всі поняття і формулювання, які в Україні використовуються щодо людини з інвалідністю, мають приховано дискримінаційний характер через те, що не враховують впливу смислових факторів на свідомість і підсвідомість людини. Авторка намагається створити більш гуманістичне й глибоко аргументоване визначення людини з інвалідністю, яка має мужність бути особистістю.

Мета дослідження – концептуалізація феномену мужності бути особистістю в ситуації інвалідності.

Теоретико-методологічна основа дослідження. В роботі використаний мультиметодологічний підхід, який включив в себе вчення про розвиток особистості С. К'єркегора, ідею «часових проміжків» М. Гайдегера, концепти «гранична ситуація» К. Ясперса і «мужність бути» П. Тілліха, «компенсаторні механізми» А. Адлера, філософію людиноцентризму В. Кременя, а також концепцію екзистенціальних вимірів буття Н. Хамітова, що дозволяє усвідомити вихід для людини з інвалідністю на шляху актуалізації її особистості.

Наукова новизна результатів полягає у системному дослідженні проблеми мужності бути особистістю в ситуації інвалідності, що сприяє виходу людини з граничних ситуацій й кризових станів.

Важливим є позначення продуктивності інклюзії як процесу органічного входження особистості у суспільство і актуалізація поняття «спів-буттєвість», яке подається як фундаментальна основа інклюзивного процесу й означає єднання людей на основі спільних цінностей, практики і досвіду, що є важливим як для самої людини в стані інвалідності, так і для людей, що контактують з такими людьми.

Авторка плідно обґрунтовує доцільність залучення людей з інвалідністю до педагогічного процесу і зазначає, що екзистенціальний досвід людини з інвалідністю, яка пережила граничну кризу, спроможний гуманістично розширити світогляд здорової дитини. Цей досвід буде доречний як досвід близької людини у колі спів-буттєвості.

Вдало проаналізована доцільність використання «взаємної інклюзії» або «двосторонньої інклюзії». Термін «взаємна інклюзія» або «двостороння інклюзія» дав можливість описати комунікативний простір, в якому за певних умов – (суб'єкт-суб'єктного ставлення і співтворчості) відбувається розгортання спів-буттєвості як поля повного розуміння і любові. В контексті інклюзивної освіти це дозволяє розгорнути простір комунікації шляхом прийняття і включення до нього викладача як частини синергетичної взаємодії.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні та практичні положення, методологічні надбання та висновки можуть бути використані як в філософській антропології, соціальній філософії, філософії культури, етиці, так і в інших сферах.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретико-методологічні положення, новизна та висновки дисертаційного дослідження обговорювались на засіданнях кафедри культурології та філософської антропології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та кафедри богослов'я й релігієзнавства Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження висвітлені 16 публікаціях: 8 одноосібних авторських публікаціях; 5 – у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій; 2 – у збірниках матеріалів всеукраїнських науково-практичних конференцій; 1 – у збірниках матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів, докторантів та аспірантів.

Оцінка змісту дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, тринадцяти підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Обсяг дисертації – 240 сторінок. Список використаних джерел становить 24 сторінку і налічує 212 найменувань, з них 88 іноземними мовами.

Дисертантка спирається на роботи українських авторів та розкриває предмет дослідження саме в контексті вітчизняних досліджень. Вдало підібрана методологія дослідження, завдяки якій з'являється новизна. Робота побудована логічно та аргументовано, має обґрунтовані висновки.

Дисертаційна робота Мринської Наталії Олександрівни характеризує дослідницю як глибокого фахівця, який обізнаний у філософській науковій літературі, вдало застосовує класичні та новітні методології до предмету свого дослідження, має цілісний філософський світогляд. Вирішення проблем ґрунтується на науковій основі та містить емпіричний досвід самої дисертантки.

Дисертація Мринської Наталії Олександрівни «Мужність бути особистістю в ситуації інвалідності (екзистенціальні та соціокультурні аспекти)» є завершеною науковою працею та відповідає сучасним вимогам і може бути подана для проведення процедури рецензування у відповідному структурному підрозділі Українського державного університету імені Михайла Драгоманова та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

доктор філософських наук,
професор, завідувач кафедри
соціальної філософії, філософії освіти
та освітньої політики
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

